

Országos nyomdászmuzeum

Timkó György

Belátható időn belül biztosan nem lesz!

Nincs meg ennek az alapvető feltétele: 1. Hiányzik a nyomdák vezetőinek, a nyomdászat meghatározó egyéniségeinek ilyen igénye, szakmászere-tete, a múlt emlékeinek megbecsülése és azok megőrzésére való tudatos törekvése. (Pontosabban: sokakban van, de ezek egymástól elszigeteltek, s e törekvések nem összegeződnek, és ezért nem is tűnik annak.) 2. A kellő anyagiak hiánya. Ebbe beleértem a majdani épületet és annak folyamatos fenntartási költségeit is. De hát ez szoros kölcsönhatásban van az első pontban leírtakkal.

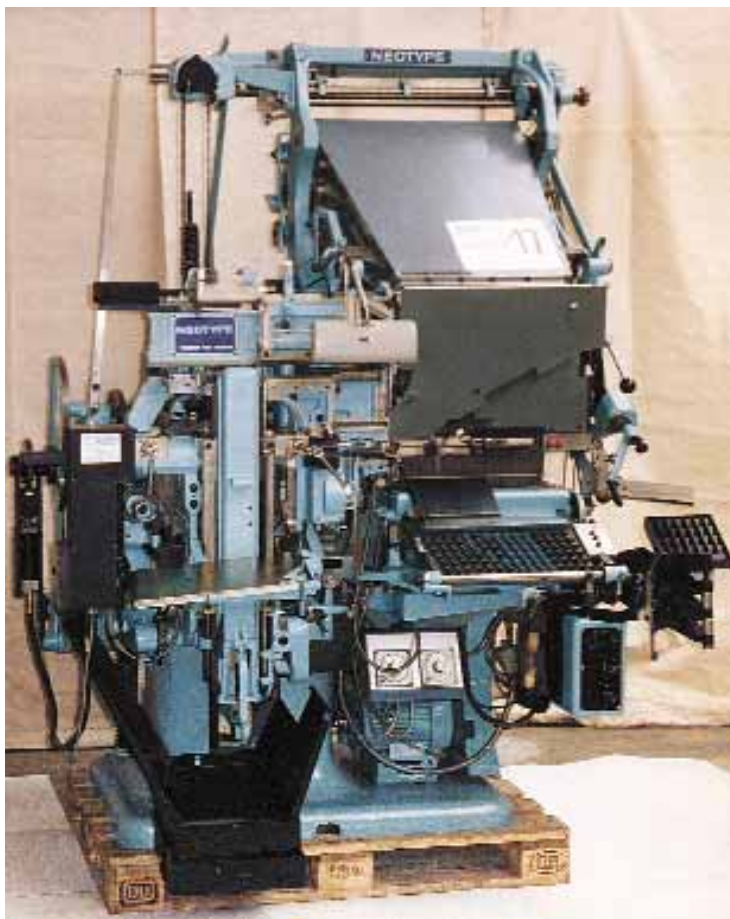
megőrzött nyomdászemlékeket. Örvedetesen nemcsak idős kollégák tartoznak ide. – Nos, ezeket az egymástól elszigetelt erőket egyesíteni kellene! Kinek? Az államra nem számíthatunk, csak magunkra. Én a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesületet tartom erre a legalkalmasabbnak. Lehet ellenvetni: erre nincs kapacitása, meg nem is feladata. Biztosan így van, de vannak tettvággyal teli fiatal és nyugdíjas tagjai, akiket lelkesíteni, mozgósítani lehetne erre a feladatra. Természetesen a szervező, koordináló, időpontokat, helyszíneket szervező-összehangoló tevékenység az egyesület részéről alapvető fontosságú.

1. ábra. A schopfheimi szedőgépmúzeumban összegyűjtött gépek

Úgy néz ki, hogy nincs elég pénz, igény, akarat, szervezet, felelős – egyszóval semmi sincs! Ezért nem lesz a közeli és távolabbi jövőben országos nyomdászmuzeumunk. – Pedig tudom, van szunnyadó erő, s nem kevés, mely idáig is tudatosan

Szóval: akarni kell (kellene)! Erre kedvenc példám a következő: Van a svájci-francia-német határ háromszögében egy kis német város, Schopfheim (amolyan Cegléd nagyságú városka). Itt él egy nyomdász, Klaus Max Trefzer, aki elhatározta,

2. ábra

hogy szedőgépmúzeumot létesít. Amikor megszűnt a magasnyomtatás, egyre-másra megszerelte a nyomdák kiselejtezett szedőgépeit, elfekvő régi ilyen gépeit. Gyűltek a gépek, és ekkor segítséget kért, és – uram, láss csodát! – kapott is a város önkormányzatától: egy bezárt üzem egyik hasz-

nálaton kívüli csarnokát bocsátották rendelkezésére, s ma 31 különféle gyártmányú és típusú szedőgép és azok segédgépei (matricatisztító, sorvágozó, monó-kompresszor stb.) nézhető meg a múzeumban - s valamennyi üzemképes állapotban (1. és 2. * ábra). (Még az is fel van tüntetve rajtuk,

* A Schopfheimi szedőgépmúzeum 2. ábrája – a Neotype felirat ellenére – a leningrádi sorszedő gépgyár terméke (1970 körül gyártották). Azért ezt a gépet választottam, mert hazánkban ez különlegesség – ott viszont nyomdatörténetük természetes múzeumi tárgya. Az történt ugyanis, hogy az 1960-as évek végén a szovjetek a nyugati piacon is meg kívántak jelenni linógépeikkel (és ezt végül eredményesen tették). Az egyik legsikeresebb gépüket, az N-14-est átszerkesztették, és Neotype H-14-es típusjelzésével bemutakoztak vele Nyugaton. – Képünk ezt a gépet ábrázolja.

Közben erőteljesen folyt a leningrádi sorszedő gépek modernizálása. A szocialista piac részére megalkották a Roszszija típust (N-140, N-240, NA-140, NA-240, N-144, N-244), miközben a Neotype fejlesztése, átszerkesztése is megtörtént. (A két típus külső megjelenése alapvetően eltért egymástól.) A Neotype új típusjelzéssel jelent meg a nyugati piacon: H-12, H-121, H-122, H-124, H-140. Azt csak találgatni lehet, hogy teljesen Leningrádban készültek-e, vagy Kölnben szerelték össze a gépeket egy ottani gépgyárban. Ugyanis csak annyi szerepel a prospektuson, hogy Európa legnagyobb szedőgépgyárából való, de van egy utalás Kölnre is. Ez azonban lehet a kereskedői cím is. Kerülték mind Leningrádra, mind az összeszerelésre való utalást.

Külön érdekesség, hogy ebben a múzeumban van egy Roszszija N-240-es gép is, melyet Neotype gyártmányként tartanak nyilván.

Azért a típusok betűjeleinél a keveredés, mert a németek a cirill H-betűt „nem fordították le”, míg mi, magyarok, igen: H = N.

hol, melyik nyomdában üzemeltek utoljára.) Gondolom, a hároméves információm óta a tervezett 12 gép is kikerült a raktárból, és végleges helyükre kerültek. – Ha ott sikerült egy embernek, nálunk miért ne sikerülhetne összefogással?

Mindezt azért írom erről a kis múzeumról, hogy ne a „bezzeg” mainzi nyomdászmúzeumot hozzam fel (vagy a freiburgit, melyet korábbi lapszámunkban ismertettem), mert arról-azokról lekéstünk, pedig nyomdaiparunk a 20. század utolsó harmadában – éppen a viszonylagos elmaradottsága okán – még bőséges múzeumba való tárgyakkal rendelkezett, melyekből impozáns múzeumot hozhattunk volna létre. – De kár a kiömlött tejbe belesírni...

Mindezek ellenére – vagy éppen ezért – van egy javaslatom. Hogy személy szerint kinek szánom, nem tudom... De azért elmondom, hátha valakik rádöbbennek, hogy életképes a javaslat, meg fontos is, és nekik szól.

Mérjük fel, készítsünk leltárt, hol, melyik nyomdában, milyen muzeális tárgyak vannak! Ezeket – nyilvántartásuk mellett – tegyük „védetté” (mint ahogyan államunk az értékes művészi tárgyakkal teszi). De ez a védség inkább erkölcsi, semmint bürokratikus legyen. Az ilyen tárgyakat senki ne selejtezze (selejtezhesse) ki csak azért, mert már útjában áll, és kell a hely a termelés bővítéséhez. Az még jobb megoldás lenne, ha valamelyik nagyobb nyomda raktározási lehetőséget adna az ilyen, útban levő tárgyaknak.

Ha valaki (valakik) végigjárják a nyomdákat (mert ez levéllel vagy felhívással nem végezhető el), az ottani vezetőkkel ezt megbeszelnék, majd ezt követően helyi leltárt készítenének, azokat összesítenénk, s így viszonylag rövid időn belül legalább azt tudnánk, milyen kincsünk van, és reálisan tervezhető lenne a majdani múzeumunk.

Tudom, hogy vannak „ismeretlen” értékeink. Az olyan ismeretek mellett, mint például néhány nyomda házi múzeuma, több rejtett érték lap-

pang nyomdáinkban. Példaként a két általam látottat hozom fel. Néhány évvel ezelőtt egy vezető kollégával beszélgettem nyomdájukban, aki megmutatta a pincéjükben tárolt sok-sok muzeális tárgyat. (Ezekről akkor leltárt szerettem volna készíteni, de félreértések okán ez nem sikerült.) A másik példám sem a távoli múltból való. A Magyar Grafikában cikksorozatomban jelent meg a litográfia, a könyvnyomtatás magyarországi történetéről. Terveim szerint, ezt a magyar litográfia utóéletével, a ma is virágzó művészi litográfia rövid ismertetésével kívánom befejezni. (Restellem, de ma is adós vagyok vele!) Ehhez végeztem kutatómunkát. Ennek kapcsán jutottam el Vácra, a Nalors Grafika Kft. üzemébe is. A látvány minden várakozásomat felülmúlta. Láttam két üzemképes – nem azonos gyártmányú! – könyvom *gyorsajtót* (az 1800-as évek utolsó negyedéből), egy-egy kéziasjtót, kőcsiszoló gépet, kézi csiszolót, a gyorsajtóba való kőbeemelő segédgépet – nagyon sok (talán több száz) rajzzal-szöveggel ellátott – tehát le nem csiszolt – kő kíséretében, hogy csak a legfontosabbakat említsem. (Valamennyi gép és eszköz a hajdanvolt Zrínyi Nyomdából származik.)

A Kossuth Nyomda egyik nyugdíjas kollégája elmondta nekem, hogy egy kis angyalföldi nyomdában nemrég látott egy tégelyes asztali (kézi) nyomógépet (valószínűleg Boston típusú lehet), ami nagyon értékes relikvia.

Szóval: ha sikerülne országos leltárt készíteni, „azokat védetté nyilvánítani”, bizonyára már tervezhető lehetne egy majdani nyomdászmúzeum is. Hogy mikor? Ha majd valamelyest csillapodik ez a mai pénzközpontú szemlélet, és a figyelem egyéb értékre is kiterjed. Ennek törvényszerűen be kell következnie, mert ha nem ez lenne a jövő útja, akkor ma – teszem azt – a vizsolyi Biblia nem lenne egyéb, mint közönséges kereskedelmi árucikk, és azok között sem a legértékesebb! De addig is mérjük fel, mivel rendelkezünk, és könnyítsük meg a jövő nemzedékének munkáját. Ezzel nekik is, de magunknak is tartozunk!

A KSH IS A XEROXOT VÁLASZTOTTA

A Központi Statisztikai Hivatal nyílt közbeszerzési eljárás keretében hároméves outsourcing megállapodást kötött a Xeroxszal nyomdai munkáinak kivitelezésére. Az együttműködés évi közel 45 millió nyomat – főként kiadványok és az adatgyűjtéshez szükséges kérdőívek – elkészítését foglalja magába. A hároméves együttműködés 2006 szeptemberében indult.